

ABBAS SƏHHƏT YARADICILIĞINDA XALQ ƏDƏBİYYATI NÜMUNƏLƏRİ

Nazdı Vəli qızı Həsənova

ADPU Şamaxı filialı

nazdı.hsнова@mail.ru

Xülasə

Bədii yaradıcılıqda ən öndə və zəruri məsələlərdən biri düşüncə tərzidir. Yeni əsrin məzmunu ilə birgə onun struktur əlamətlərinin əvvəlcədən təyin edilməsi bir başqa bədii düşüncə sistemi ilə bağlıdır. Ona görə də romantizm və folklor probleminin hərtərəfli tədqiqi və öyrənilməsi bu düşüncə sisteminin folklorda və romantizimdə necə təzahür etməsini araşdırmaq işi ilə də bialvasitə bağlıdır.

Şübhəzis ki, bu əlaqələrə ilk növbədə genoloji hadisə kimi baxmaq lazımdır. Yəni hər hansı bir folklor mətni xalq tərəfindən yaradılırsa və xalq həmin mətndə öz təfəkkür tərzini ortaya qoyursa, həmin xalq sənətkar nümayəndəsinin qələmə aldığı bədii əsərdə də folklor nümunəsində müşahidə olunan müəyyən cizgilər özünü kifayət qədər biruzə verməlidir.

Digər tərəfdən bu əlaqələrə təfəkkür hadisəsi kimi də baxmaq lazımdır. Ona görə ki, hansı bir

folklor materialında, yazılı ədəbiyyatda yüksək səviyyəli bədii məhsulun arxasında insan təfəkkürü dayanır. Həmin təfəkkürlər eyni bir mənbədən qida alırsa, deməli, onlar arasındakı yaxınlıqlar barədə də kifayət qədər və cəsarətlə açıq danışmaq olar.

Bütün bunlardan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, XX əsr Azərbaycan romantiklərinin əsərləri ilə ümumtürk mifoloji düşüncəsi arasında gözəgörünməz tellər mövcuddur.

Açar sözlər: romantizm, poeziya, folklor, vətən, azadlıq.

Summary

One of the most important and necessary issues in artistic creation is the way of thinking. The predetermination of its structural features along with the content of the new century is related to another system of artistic thought. Therefore, the comprehensive research and study of the problem of romanticism and folklore is directly related to the work of investigating how this system of thought manifests itself in folklore and romanticism.

Undoubtedly, these relations should be seen primarily as a geneological phenomenon. In other words, if any folklore text is created by the people and the people reveal their way of thinking in that text, certain features observed in the example of folklore should be evident in the artistic work written by the artist representative of that people.

On the other hand, it is necessary to look at these relations as a phenomenon of thinking. Because human thinking is behind a high-level artistic product in any folklore material or written literature. If those thoughts are fed from the same source, then it is possible to talk openly about the affinities between them.

From all this, we can come to the conclusion that there are invisible threads between the works of 20th century Azerbaijani romantics and the all-Turkic mythological thought.

Key words: romanticism, poetry, folklore, motherland, freedom.

Bu tellər tədqiqat dövrünün müəyyən mərhələlərində özünü qabarıq göstərməsə belə nə vaxtsa aşkarlanır və üzə çıxır. Romantizim ədəbiyyatında göylərə, zəngin səmalara qalxmaq arzusu yalnız yerdəkilərin cəhdindən ifadə olunmurdu. Bəzən göylərlə “məskən salan” sakinlər də Yer övladını göylərə dəvət edirdilər. H.Cavidin “Şeyx Sənan” faciəsində Xumar məhz göyün “Xitabət kürsüsü”ndən danışdı. Abbas Səhhətin “Şair, Şer pərisi və Şəhərli” əsərində şer pərisi şairi göylərə səsləyirdi.

A.Səhhət “Dərya kənarında” şerində romantik qəhrəmanın təəssüratlarını belə ifadə edir:

Ol mənzəreyi- dilkəşə tamaşa, min,
Min ləzzəti – ruhani olub qəlbə peyda. (1.s.11)

A.Səhhətin bu şerində dəniz, dərya romantik üslubda təqdim olunur. Ümumiyyətlə, romantiklərin yaradıcılığında günəş, ulduz, bulud, gecə, payız fərqli semantika ifadə edir və simvolik səciyyəli olur.

A.Səhhətin “Yadımdadırmı?” şerində də bu cəhətlər diqqəti cəlb edir. Qəhrəman “ol gecə”dən söhbət açır ki, həmin gecədə sevgili yarı ilə birlikdə çəmənlikdə oturub “qəm-qüssədən azad” ömürlərini yaşayırlar. Bu vaxtlar isə onların ən böyük ümidi bədirlənmiş Ay və ondan sızıb gələn işıq idi.

Romantizim və folklor probleminə mücərrəd bir anlayış kimi baxmaq olmaz. XX əsr Azərbaycan romantizmini təmsil edən H.Cavid, M.Hadi, A.Şaiq, A.Səhhət kimi sənətkarların zəngin yaradıcılıq irsi, bu irsin ayrı-ayrı nümunələrinin folklorla bağlılığı da aşkarlanmışdır. Aydınlıq üçün bir daha qeyd edək ki, romantizm və folklor anlayışı A.Səhhətin folklorla yaradıcılıq əlaqələrində də mühüm yerdədir.

A.Səhhətin ilk şerlərindən son ədəbi nümunələrinədək folklorla bağlılıq daim diqqət mərkəzindədir. O, şerlərinin birində qətiyyətlə bildirirdi:

Şişə çəksən də diriylən ətimi,
Atmaram mən vətəni millətimi.
Məsləkim tərcümeyi-halımdır,
Lütfi – həq qayeyi – amalımdır. (1, s.29)

“Vətənə”, millətə, məsləkinə sadıq olan şair xalqın yaratdığı mənəvi dəyərlərə də ehtiramla yanaşır” (2, s. 65) O, “Sınıq saz” kitabına yazdığı müqəddimədə aydın şəkildə bəyan edirdi ki, sənətə, sənətkara böyük dəyər verir və bu etiraf özü də bir xəlqilik, vətənpərvərlik idi. Onun “Yaz günləri”, “Quşlar”, “Köç”, “Ana və bala”, “Güllərin bəhsi” kimi şerlərində də xalqa bağlılıq, vətən, yurd sevgisi könül oxşayır.

Səhər-səhər yaz çağı,
Köçür oba yaylağa.
Gəlinlərin balağı
Batır lilə, batdağa. (1, s. 38)

Bu bir həqiqətdir ki, “Bir həkim olaraq o, nəinki təbiətə, insan əhval -ruhiyyəsinə, həm də uşaqların ruhi inkişaf məsələlərinə də vaqif idi” (3.s.340)

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Abbas Səhhət. Seçilmiş əsərləri. Bakı. “Lider nəşriyyat”, 2010.
2. Talıbzadə K. Abbas Səhhət. Bakı: 1955.
3. Mir Cəlal. F.Hüseynov. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: “Maarif” 1974.